

Slovensko: Ušetriť treba tolko, kolko stojí 12 nových nemocníc. Aké naliehavé veci čakajú novú vládu?

- CZ24 News | 3. října 2023

SLOVENSKO: Je po voľbách a začínajú sa rokovania o budúcej podobe vládnej koalície. Nová vláda, ktorá vzíde z predčasných parlamentných volieb, bude mať na stole hneď viacero naliehavých vecí, ktoré bude musieť začať riešiť.

Či už bude premiér predseda víťaznej strany Robert Fico, Peter Pellegrini, alebo Michal Šimečka, hneď prvou jeho úlohou bude zrejme nastaviť kompenzácie za ceny plynu a tepla pre domácnosti. Ak to neurobí, podľa regulátora hrozí od Nového roka enormný nárast faktúr za energie. Ak opatrenia neprídu, koncové ceny plynu pre domácnosti na rok 2024 by mohli vzrásť priemerne o 110 percent.

Dobrou správou je, že nová vláda bude nútená robiť reformy. Jedine tak totiž bude Slovensko môcť dokončiť najväčšiu modernizáciu od svojho vzniku. Doteraz sme z plánu obnovy stihli požiadať o tri platby v celkovom objeme vyše dvoch miliárd eur. Ak chceme čerpať ďalších takmer päť miliárd do konca roka 2026, budeme musieť pokračovať vo vopred dohodnutých reformách. Nové investície, či už z plánu obnovy, alebo z nového operačného programu eurofondov, budú vzpruhou pre našu ekonomiku.

Podpredsedníčka vlády Lívia Vašáková v relácii Ide o pravdu

Viacero politických strán v programe avizovalo, že liekom na zlý stav verejných financií je práve ekonomický rast. Z dlhu sa dá vyrásť ekonomickým rastom, hovorili vo volebnej kampani viacerí politici. To však zrejme nebude stačiť a nová vláda bude musieť škrtiť výdavky a zrejme aj zvyšovať dane. Jedine tak sa podarí odolať hroziacemu bankrotu a drastickému znižovaniu dôchodkov a platov.

V neposlednom rade je to rozvoj našich dvoch kľúčových oblastí, teda zdravotníctva a školstva, kde máme najväčšie nedostatky. Vláda musí nájsť riešenie kolabujúceho zdravotníctva a pokračovať v reformách školstva, kde žiaci dosahujú podpriemerné výsledky a talentovaní ľudia utekajú za hranice. Denník Pravda vybral päť kľúčových neodkladných oblastí, ktoré vláda po nástupe bude musieť ihneď riešiť.

1. Pokračovanie v reformách

Treba spraviť reformy a pridať európske peniaze. Takto zjednodušene funguje princíp plánu obnovy. Slovensko si stanovilo splniť desiatky mílnikov, teda reformných cieľov, ktoré treba do konca roka 2026 všetky splniť. Do tohto dátumu treba tiež zrealizovať investície z európskych zdrojov.

O tretiu žiadosť o platbu v objeme 815 miliónov eur Slovensko požiadalo minulý týždeň. Ostáva pre novú vládu požiadať o posledných šesť žiadostí o platbu z plánu obnovy. V hre sú miliardy eur na rozvoj krajiny. Medzi reformnými mílnikmi sú napríklad obsahová a učebnicová reforma, pokračovanie optimalizácie siete nemocníc, zavedenie on-line maturít či znižovanie nebezpečných

emisíí v priemysle.

Ak splníme reformy, investície budú smerovať napríklad do obnovy tisícok rodinných domov po celom Slovensku, do rozšírenia kapacít ambulantnej služby, rekonštrukcií nemocníc, zvýšenia kapacity pre obnoviteľné zdroje či do dobudovania cyklotrás. Ministerstvá tak čaká náročná úloha, aby všetky mílniky splnili. Nesplnenie čo i len jedného mílnika totiž môže ohroziť čerpanie peňazí z plánu obnovy.

2. Kompenzácie drahých energií

Úradnícka vláda stihla dotiahnuť podpísanie zmluvy so Slovenskými elektrárňami. Výsledkom je, že domácnosti budú mať aj v budúcom roku zastropovanú silovú zložku elektriny. Vďaka tejto dohode budú mať slovenské domácnosti jednu z najnižších cien silovej zložky elektriny v Európskej únii. Z celkovej ceny elektriny tvorí silová zložka zhruba polovicu. Zvyšnú časť tvoria poplatky za prenos či distribúciu. Výška týchto poplatkov bude stanovená až na konci roka, keď regulátor každoročne zverejňuje ceny energií na budúci rok. Aj vďaka zásahu vlády budú faktúry za elektrinu pre domácnosti zvládnuteľné a nehrozí enormný nárast cien.

Iná situácia je pri cenách za plyn a teplo pre domácnosti, kde hrozia vysoké nárasty od Nového roka. Práve to bude jedna z hlavných úloh novej vlády, aké opatrenia v boji proti drahým faktúram zavedie. Bez opatrení stúpnu faktúry za plyn o 110 percent. Viaceré politické strany sa pred voľbami zhodli na tom, že pomáhať treba, ale adresne. Plošné kompenzácie si už vláda zrejme nebude môcť viac dovoliť.

Môžeme očakávať, že drahá plošná pomoc sa skončí a nahradí ju adresná pomoc pre cieľové skupiny odberateľov. „Všetko závisí od novej vlády. Prvá otázka je, koľko bude peňazí v rozpočte. Druhá vec je, ako sa bude distribuovať konkrétna pomoc. Či to bude všetkým rovnako, alebo iba pre niektoré skupiny. Ideálne by bolo pomáhať tam, kde to treba najviac,“ myslí si šéf najväčšieho dodávateľa plynu pre domácnosti SPP Miroslav Kulla.

3. Treba odvrátiť krach

Pandémia, vojna na Ukrajine, energetická kríza a vysoká inflácia. Minulá vláda zažala za posledné krízové roky sekeru takých rozmerov, že nám eurokomisia na tento rok odhaduje najväčší deficit zo všetkých členských krajín únie. Ak k tomu prirátame našu starnúcu populáciu, dlhodobá udržateľnosť našich verejných financií je na tom zo všetkých krajín Európskej únie najhoršie. Rozpočtová rada, ktorá striehne na výšku deficitu a dlhu, upozorňuje, že máme ešte dve volebné obdobia, aby sme si verejné financie skonsolidovali.

Ak nepríde veľké upratovanie v spoločnej kase, obsluha nášho dlhu bude z roka na rok drahšia. Už teraz si požičiavame drahšie ako po minulé roky a môže nastať situácia, keď nám už nikto na finančných trhoch nepožičia. „Ak s tým nič neurobíme, tak už v horizonte dvoch vlád sa môžeme dostať do veľmi nepríjemnej situácie,“ povedal predseda vlády Ľudovít Ódor. Čierny scenár by podľa neho vyzeral tak, že by sa museli osekať o desať či 20 percent dôchodky a platy.

Rezort financií navrhol plán znižovania deficitu v nasledujúcich štyroch rokoch. Postupne by sa mal dostať na úrovne 4,5 percenta, 2,6 percenta, 2,2 percenta a 1,7 percenta HDP. Ak zoberie nová vláda na zreteľ varovania ministerstva financií, podľa tohto scenára by musela nájsť konsolidačné opatrenia v objeme 2,1 percenta HDP, čo sú skoro tri miliardy eur. Len na porovnanie, je to zhruba tolko, koľko stojí obrana štátu na celý rok a ešte by pol miliardy chýbalo. Za tolko peňazí by sme si tiež na

Slovensku mohli postaviť 12 nových nemocníc.

Ekonom a člen Rady pre rozpočtovú zodpovednosť Martin Šuster v rozhovore pred denník Pravda vysvetľuje, že pravicovejšia vláda bude chcieť skôr zachovať nižšie zdanenie a bude škrtiť viac vo výdavkoch. „Keď príde ľavicovejšia vláda, možno budú chcieť zachovať alebo aj zvýšiť výdavky, čiže budú chcieť zvýšiť dane,“ opisuje možné scenáre.

Ekonom Tatra banky Tibor Lörincz ilustruje, v akom stave sú naše verejné financie. „Na perinu, ktorou sa teraz prikrývame, nemáme. Nová vláda bude takmer určite musieť znížiť niektoré dávky, ktoré zaviedli posledné dve vlády,“ napísal na blogu.

4. Prepracovanie pravidiel migrácie

Až 80-tisíc voľných miest, ktoré nemá kto obsadiť. Zamestnávateľia čoraz viac upozorňujú na to, že na Slovensku nemá kto pracovať. S demografickou krízou sa situácia bude ešte zhoršovať. Podľa generálneho sekretára Asociácie priemyselných zväzov a dopravy Andreja Lasza je demografia jednoduchá matematika a do roku 2040 bude chýbať 240-tisíc ľudí na trhu práce. Nízka miera nezamestnanosti, starnúca populácia a nové investície budú tlačiť na vládu, aby prijala čoraz viac zahraničných pracovníkov.

Jednou z hlavných úloh novej vlády by malo byť prepracovanie pravidiel ekonomickej migrácie. Vláda úradníkov už prvé kroky urobila. Schválila nariadenie, ktoré by malo udeliť národné vízum pre 3 000 vysokokvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín. Nariadenie umožňuje príchod zahraničných pracovníkov a zmiernuje vysoký dopyt napríklad po IT špecialistoch alebo lekároch, ktorých je na Slovensku výrazný nedostatok. Vláda schválila tiež mimoriadne víza pre dvetisíc pracovníkov v priemysle na jeden rok. FIRMAM to však nestačí a chcú ich viac. Na to bude musieť vláda reagovať.

5. Spraviť zo zdravia a zo vzdelania prioritu

Posledné, ale určite nie najmenej dôležité, sú oblasti zdravotníctva a školstva. Na nového ministra zdravotníctva čakajú lekári hroziaci výpoveďami, pacienti čakajúci neprimerane dlho na vyšetrenie či nemocnice v dezolátnom stave.

A nakoniec školstvo, ktoré vykazuje zlé výsledky a potrebuje zreformovať. Za vyše 30 rokov samostatnosti Slovenska nebolo školstvo pre žiadnu vládu prioritou. Naši žiaci v testoch PISA dlhodobo dosahujú podpriemerné výsledky. Rozvíjať treba skôr kritické a analytické myslenie pred memorovaním, keď máme všetky informácie na dosah v telefóne.

Náš akademický sektor tiež trpí odchodom mladých a šikovných ľudí do zahraničia. Napríklad zástupcovia Študentskej rady vysokých škôl vyzývajú budúcu vládu, aby zabezpečila plnenie plánu na zmiernenie odchodu mladých ľudí do zahraničia a stanovila si ho ako prioritu. Z krajín s najvyššími ekonomikami je Slovensko v odchode mladých za hranice na druhej priečke.

AUTOR: Tomáš Bakoš

[ZDROJ](#)